

Rajavartiolaitoksen esikunta
Oikeudellinen osasto
Rajaturvallisuusasiantuntija
Kari Kettunen

13.1.2023

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAEIKSI PAKKOKEINOLAIN JA ESITUTKINTALAIN MUUTTAMISESTA SEKÄ NIIHIN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Rajavartiolaitokselta kirjallista asiantuntijalausuntoa kokoukseensa 17.1.2023 otsikossa mainituista hallituksen esityksistä. Rajavartiolaitoksen esikunta lausuu asiaa seuraavaa:

Rajavartiolaitoksen esikunta pitää hallituksen esitystä ja sen tavoitteita oman toimialansa osalta kannatettavana. Rajavartiolaitos on saanut osallistua oikeusministeriön asettamaan pakkokeinolain muutostarpeita arvioivaan työryhmään sekä rikosprosessin tehostamista arvioivaan työryhmään. Rajavartiolaitoksen asian valmistelun aikana esittämät näkemykset ovat tulleet hyvin huomioiduiksi. Esityksessä ehdotetaan muun ohella eräitä tarpeellisia muutoksia rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annettuun lakiin (108/2018).

Esityksessä ehdotetaan pakkokeinolain (806/2011) 10 luvun 14 §:n 4 momenttiin lisättäväksi poliisille, Tullille ja Rajavartiolaitokselle oikeus peiteltyyn tiedonhankintaan tietoverkossa. Rajavartiolaitoksen esikunta pitää ehdotettavaa toimivaltuutta erittäin tarpeellisena ja perusteltuna. Digitalisoituvassa yhteiskunnassa myös rikollinen toiminta on siirtynyt ja siirtyy kiihtyvällä vauhdilla tietoverkkoihin. Ehdotettu toimivaltuus tehostaisi Rajavartiolaitoksen mahdollisuuksia puuttua tietoverkoissa toteutettuihin rikoksiin, mutta edesauttaisi myös reaali maailmassa tehtyjen rikosten selvittämistä tietoverkkojen avulla.

Rajavartiolaitoksen esikunta toteaa, että hallituksen esityksessä ehdotetut pakkokeinolain muutokset edellyttävät myös salaisia tiedonhankintakeinoja koskevien säännösten muutoksia tiedonhankintaa koskeviin eri lakeihin, jotta sääntely olisi myös näiltä osin kokonaisuutena mahdollisimman johdonmukainen. Sisäministeriö on valmistellut edellä mainitut tarvittavat muutokset ainoastaan poliisin osalta tähän esitykseen yhteydessä olevalla hallituksen esityksellä HE 275/2022 vp laiksi poliisilain muuttamisesta. Rajavartiolaitoksen osalta salaisista tiedonhankintakeinoista säädetään rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain 3 luvussa. Koska hallituksen esityksessä HE 275/2022 vp ei ole huomioitu rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetun lain vastaavia muutostarpeita, valmistelee sisäministeriön rajavartio-osasto tarvittavat muutokset Rajavartiolaitoksen

rikostorjuntalakiin. Tämä hallituksen esitys on tarkoitus valmistella siten, että se voitaisiin antaa eduskunnalle viimeistään syysistuntokaudella 2023. Rajavartiolaistosta koskevat lainsäädännön muutokset pyritään toteuttamaan siten, että lainsäädännön erilaisuudesta aiheutuvat haasteet jäisivät mahdollisimman pieniksi.

Se, että Rajavartiolaitoksen vastaavat säädösmuutokset eivät toteudu pakkokeinolain ja poliisilain muutosten kanssa samalla aikataululla, aiheuttaa osin käytännön haasteita. Salaisten pakkokeinojen käyttöön Rajavartiolaitoksen suorittamassa esitutkinnassa sovelletaan pakkokeinolain 10 lukua Rajavartiolaitoksen rikostorjuntalain 4 luvussa säädetyin poikkeuksin. Siten esitettyjen pakkokeinolain muutosten tultua voimaan uudet säännökset koskevat myös soveltuvin osin Rajavartiolaitosta. Sen sijaan poliisilain muutosten tultua voimaan poliisin salaisista tiedonhankintakeinoista säädettäisiin tietyiltä osin eri tavalla kuin Rajavartiolaitoksessa tai Tullissa. Käytännössä esimerkiksi televalvontaan tai tekniseen laite-tarkkailuun liittyvät toimenpiteet ja vaatimukset olisivat osin eri viranomaisessa erilaisia. Välivaiheessa salaisten pakkokeinojen osalta Rajavartiolaitoksessa noudatettaisiin uutta lainsäädäntöä ja vastaavien salaisten tiedonhankintakeinojen osalta nykyisellään voimassa olevaa lainsäädäntöä. Lainsäädännön eroavaisuudet on huomioitava oman toiminnan lisäksi muun ohella myös esitutkintaviranomaisten yhteistoiminnassa ja koulutuksissa.

Esityksessä ehdotetaan myös oikeudenkäymiskaaren (4/1734) 17 luvun 24 §:n ja esitutkintalain (805/2011) 9 luvun 4 §:n muuttamista esitutkinnassa tallennetun kuulustelun hyödyntämisen laajentamiseksi koskemaan ihmiskaupparikosten ja sen lähirikosten asianomistajia. Rajavartiolaitoksen esikunta pitää ehdotusta tärkeänä ja tarpeellisena erityisen haavoittuvassa asemassa olevien uhrien suojelemiseksi sekä heidän aseman parantamiseksi rikosprosessissa.